

بررسی اپیدمیولوژیک مسمومیت دارویی در بیماران مراجعه کننده به بیمارستان رازی اهواز در سالهای ۱۳۸۷-۱۳۸۳

دکتر علی حسن رحمانی* - دکتر مرضیه جعفری** - دکتر مهزاد فرنام*** - دکتر جابر ظفری**

* متخصص پزشکی قانونی و مسمومیت ها، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز
**دکترای سم شناسی، دانشکده داروسازی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز
***دکترای عمومی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز

چکیده

مقدمه: با توجه به اینکه امروزه مسمومیت‌های شیمیایی و دارویی از مشکلات عمده در سرتاسر دنیا محسوب می‌شود و مطالعات متعدد در ایران نیز شیوع بالای آن را نشان می‌دهد، این مطالعه با هدف بررسی اپیدمیولوژیک مسمومیت دارویی در بیمارستان رازی اهواز انجام گرفته است. روش انجام مطالعه: این مطالعه به صورت یک تحقیق مقطعی انجام شد که در آن پرونده ۱۰۰۷ بیمار مسموم مورد بررسی قرار گرفت و پس از تکمیل فرم جمع‌آوری داده‌ها، داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری spss تحلیل شدند.

یافته‌ها: ۴۶/۷٪ جمعیت مورد مطالعه را زنان و ۵۳/۳٪ را مردان تشکیل می‌دادند که اکثر افراد (۶۴/۲٪) در گروه سنی ۳۰-۱۵ سال قرار داشتند. ۷۸٪ موارد به قصد خودکشی اقدام به مصرف دارو کرده بودند و در ۲۰/۲٪ موارد سابقه مشکلات روانی وجود داشت. شایع‌ترین داروهای مصرفی به ترتیب ضد افسردگی‌های سه حلقه‌ای (۲۱٪)، بنزودیازپین‌ها (۱۵/۱٪)، اپیوئیدها (۷/۹٪) و ترامادول (۷/۱٪) بودند.

بحث و نتیجه گیری: با توجه به شیوع بیشترین مسمومیت دارویی در گروه سنی جوان و اینکه ۷۸٪ افراد به قصد خودکشی اقدام به مصرف دارو نموده‌اند و اینکه داروهای ضد افسردگی و آرام بخش‌ها درصد بالایی از موارد مسمومیت را به خود اختصاص داده‌اند، به نظر می‌رسد انجام مطالعات بیشتر در حیطه‌های روان شناختی و اجتماعی جهت اقدامات پیشگیری کننده ضروری می‌باشد. همچنین لازم است از طریق آموزش و اطلاع رسانی عمومی در کاهش استفاده از داروهای که باعث مسمومیت می‌شوند و جلوگیری از دسترسی آسان به داروها و فروش بدون نسخه آن‌ها اقدام کرد.

واژگان کلیدی: مسمومیت دارویی، اهواز، بیمارستان رازی

تایید مقاله: ۹۳/۴/۲۵

وصول مقاله: ۹۲/۱۱/۵

نویسنده پاسخگو: ایران، اهواز، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور، دانشکده پزشکی، اهواز alir884@yahoo.com - شماره تماس: +۹۸(۶۱)۳۳۳۰۰۷۴

مقدمه

می‌کند در ضمن کاهش موارد مسمومیت‌های اتفاقی و سایر انواع آن به مسمومیت‌های ناشی از شغل نیز کمک می‌کند (۱-۳). مرگ و میر ناشی از مسمومیت‌ها در مناطق مختلف متفاوت است و لذا برنامه‌ریزی‌های صحیح بهداشتی درمانی در زمینه مسمومیت‌ها در هر منطقه نیازمند آمار ویژه همان منطقه می‌باشد (۴-۶). لذا این مطالعه با هدف بررسی اپیدمیولوژیک و اقدامات انجام شده درمانی در بیماران با مسمومیت دارویی صورت می‌گیرد و با توجه به این که همیشه پیشگیری بهتر از درمان است می‌توان از طریق آموزش و اطلاع‌رسانی عمومی در کاهش استفاده از داروهای که باعث مسمومیت می‌شوند و جلوگیری از دسترسی آسان به داروها و فروش بدون نسخه آن‌ها تاکید کرد.

با توجه به این که مسمومیت‌ها از اورژانس‌های مهم پزشکی محسوب می‌شوند و نسبت به بقیه موارد قابلیت درمان بیشتری دارند، پیشگیری و درمان آن‌ها می‌تواند به میزان قابل توجهی از آمار مرگ و میر در جهان بکاهد. سالانه هزاران مورد مرگ در اثر مسمومیت‌های دارویی در دنیا گزارش می‌شوند. مسمومیت‌های تصادفی عمدتاً در بچه‌ها و بزرگسالان بالای ۵۰ سال سن رخ می‌دهند، در صورتی که مسمومیت عمدی مثلاً از نوع خود مسموم‌سازی یا خودکشی بیشتر در سنین نوجوانی و جوانی دیده می‌شود. شناخت الگوی مسمومیت‌ها به پیشگیری از آنها به ویژه کاهش وقوع موارد خودکشی، کمک شایانی

روش انجام مطالعه

این مطالعه از نوع توصیفی-مقطعی است و جامعه مورد مطالعه انسان‌ها می‌باشد. این مطالعه بر روی بیمارانی صورت گرفته است که از مهر ۱۳۸۳ تا اسفند ۱۳۸۷ با تشخیص مسمومیت دارویی در بیمارستان رازی شهر اهواز که مرکز ارجاعی موارد مسمومیت در استان است، بستری شده بودند. جمعیت مورد مطالعه این طرح به گونه‌ای انتخاب شده است که تمامی افراد مسموم که براساس شرح حال و معاینه فیزیکی به عمل آمده با تشخیص مسمومیت دارویی بستری شده‌اند، مورد مطالعه قرار گیرند. نمونه‌ها از طریق بررسی پرونده‌های بیمارستانی موجود در بایگانی این مرکز جمع‌آوری شده و اطلاعات مربوط به بیماران در فرم جمع‌آوری اطلاعات که به همین منظور تهیه شده بود، درج گردید. آنالیز آماری از طریق آزمون های t-test جهت مقایسه بین دو گروه و ANOVA جهت مقایسه بین گروهی داده‌ها استفاده از نرم افزار آماری spss 17 انجام گرفت.

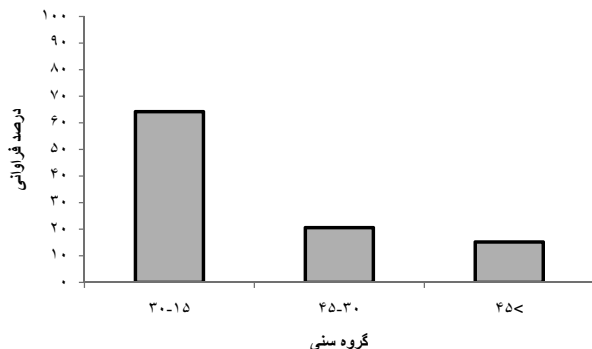
یافته‌ها

از بین موارد بررسی شده ۶۴۶ مورد (۶۴/۲٪) در رده سنی ۱۵-۳۰ سال و ۲۰۸ مورد (۲۰/۷٪) در رده سنی ۳۰-۴۵ سال و ۱۵۳ مورد (۱۵/۲٪) در رده سنی بالای ۴۵ سال قرار داشتند. در این مطالعه ۴۷۰ مورد (۴۶/۷٪) زن و ۵۳۷ مورد (۵۳/۳٪) مرد بودند. در موارد بررسی شده ۷۹۷ مورد (۷۹/۱٪) ساکن شهر و ۲۱۰ مورد (۲۰/۹٪) در روستا سکونت داشتند. در مطالعه صورت گرفته ۴۳۹ مورد (۴۳/۶٪) نیاز به استفاده از آنتی دوت داشتند و ۵۶۸ مورد (۵۶/۴٪) نیاز به استفاده از آنتی دوت نداشتند. در مجموع در این تحقیق ۱۵ مورد (۱/۵٪) فوت نمودند و ۹۹۲ مورد (۹۸/۵٪) زنده ماندند. با توجه به نتایج ۷۸۵ مورد (۷۸٪) به قصد خودکشی اقدام به مصرف دارو کرده بودند و ۲۲۲ مورد (۲۲٪) به طور تصادفی و یا به صورت اور دوز دچار مسمومیت شده بودند.

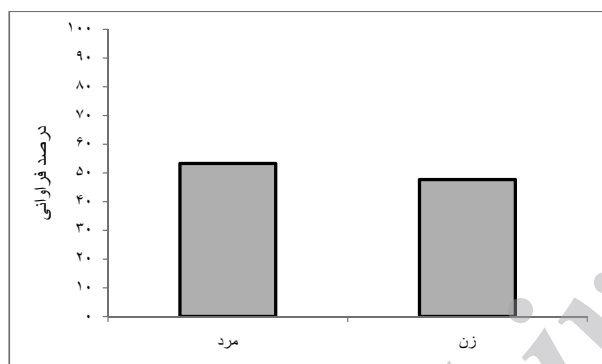
۲۰۳ مورد (۲۰/۲٪) سابقه مشکلات روانی داشتند و ۸۰۴ مورد (۷۹/۸٪) سابقه هیچ مشکل خاصی نداشتند. در مجموع در این مطالعه شایع‌ترین داروهای به کار رفته به ترتیب ضدافسردگی‌های سه حلقه‌ای ۲۱۱ مورد (۲۱٪)، بنزودیازپین‌ها ۱۵۲ مورد (۱۵/۱٪) و اپیوئیدها ۸۰ مورد (۷/۹٪) و ترامادول ۷۱ مورد (۷/۱٪) بودند.

بحث و نتیجه‌گیری

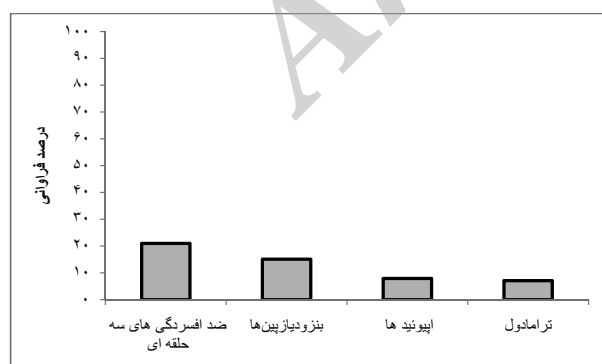
با توجه به نتایج بدست آمده از مطالعه مورد نظر می‌توان استنباط کرد، بیشترین فراوانی مسمومیت‌ها در رده سنی ۱۵-۳۰ سال با شیوع ۶۴۶ مورد (۶۴/۲٪) و کمترین فراوانی در رده سنی بالای ۴۵ سال ۱۵۳ مورد (۱۵/۲٪) بوده است (نمودار ۱)، که با نتایج مطالعه سال ۱۳۸۲

نمودار ۱- فراوانی گروه‌های سنی در بیماران با مسمومیت دارویی در بیمارستان رازی اهواز در سال‌های ۱۳۸۳-۱۳۸۷

نمودار ۲- توزیع جنسیتی بیماران با مسمومیت دارویی در بیمارستان رازی اهواز در سال‌های ۱۳۸۳-۱۳۸۷

نمودار ۳- فراوانی داروهای مورد استفاده در بیماران با مسمومیت دارویی در بیمارستان رازی اهواز در سال‌های ۱۳۸۳-۱۳۸۷

سه حلقه‌های (۲۱/۳٪) و بتا بلوکرها همخوانی ندارد که احتمالاً در سال‌های اخیر که در مطالعه ما بررسی شد مصرف و تجویز آن بیشتر شده است (۹). در مطالعه‌ای که در سال ۱۳۸۱ بر روی ۱۹۴ مورد مسمومیت حاد در بیمارستان بوعلی و نیمه شعبان ساری انجام شده بنزودیازپین‌ها و داروهای ضد افسردگی سه حلقه‌ای رایج‌ترین داروهای ایجاد کننده مسمومیت بودند (۲۵/۵٪) (۱۱).

در یک جمع‌بندی نهایی می‌توان نتیجه گرفت، بیشترین مسمومیت دارویی در گروه سنی جوان بوده است و ۷۸٪ افراد به قصد خودکشی اقدام به مصرف دارو نموده‌اند. همچنین داروهای ضد افسردگی و آرام بخش‌ها درصد بالایی از موارد مسمومیت را به خود اختصاص داده‌اند و اکثریت موارد مسمومیت در افراد ساکن شهر صورت گرفته است (۷۹/۱٪). بنابراین به نظر می‌رسد انجام مطالعات بیشتر در حیطه‌های روان‌شناختی و اجتماعی و مسایل زندگی شهرنشینی، به منظور اقدامات پیشگیری‌کننده و برنامه‌ریزی در جهت کاهش موارد اقدام به خودکشی و مسمومیت ضروری می‌باشد. بیشترین نوع داروی مصرفی ضد افسردگی‌های سه حلقه‌ای بوده‌اند که احتمالاً به دلیل دسترسی آسان و فروش بدون نسخه آن‌ها است. هم چنین با در نظر گرفتن آمار ۲۲ درصدی موارد اتفاقی یا اور دوز مسمومیت، افزایش سطح آگاهی عمومی در خصوص نحوه صحیح مصرف دارو خصوصاً در سالمندان بسیار مهم است. با اینکه درصد زیادی از افراد، نیازمند استفاده از آنتی دوت و بستری در ICU بودند، با این وجود میزان مرگ و میر در افراد مراجعه کننده به بخش مسمومیت‌ها ۱/۵٪ بود و ۹۸/۵٪ افراد زنده ماندند. به نظر می‌رسد تشخیص سریع نوع مسمومیت خصوصاً با توجه به عدم همکاری بیماران در اکثر موارد، و اقدامات درمانی و اورژانسی لازم، در این زمینه نقش مهمی ایفا می‌نماید.

References

- 1- Schonwald S. Medical toxicology. Philadelphia: Lippincott-William & Wilkins, 2001: 2-3.
- 2- Eric NK, Gabor KD. Manual of toxicologic emergencies. Chicago :Year book medical, 1989: 3-5.
- 3- Haddad Im, widehester jf. Clinical manage of poisoning and Drug over dose. Philadelphia: WB sunders s co 1998.
- 4- Harker LA, death rate due to injury and poisoning by cause first nation. University clinical center, France. 2004; 125(3): 165-169.
- 5- Gold flank. Toxicological emergencies. 7 Th ed. Mc grow hill; 2002 1-70.
- 6- Shah R, Uren Baker A, Majeed A. Trends in deaths from drug overdose and poisoning. Journal of Public health medicine. 2001, sep; 23(3): 242-6
- 7- Barzegar R, Fatahi A, Mohamadi M. One year study of poisoning in Urmia Taleghani Hospital

بر روی ۲۶۰۵ بیمار بخش مسمومیت بیمارستان طالقانی ارومیه (بیشترین فراوانی مسمومیت‌ها در رده سنی ۱۹-۱۵) و مطالعه سال ۱۳۸۰ در بوشهر (بیشترین موارد مسمومیت در بزرگسالان در گروه سنی در ۲۵-۱۷) همخوانی دارد (۷-۸).

در مطالعه‌ای دیگر که در سال ۱۳۷۸ بر روی ۵۰۰ بیمار در بخش مسمومیت لقمان تهران انجام گرفت، نیز بیشترین فراوانی مسمومیت‌ها در رده سنی ۲۲-۱۵ سال (۴۷/۳٪) بود. (۹) و در مطالعه‌ای که در سال ۱۳۸۰ در اصفهان، بیشترین موارد (۶۲/۵٪) را گروه سنی ۴۰-۱۵ سال و کمترین موارد را گروه سنی زیر ۱۵ سال و گروه سنی بیشتر از ۴۰ سال تشکیل می‌دادند (۱۰).

با توجه به مطالعه مورد نظر ۷۹۷ مورد (۷۹/۱٪) ساکن شهر بودند که با نتیجه مطالعه مشابه در سال ۱۳۸۲ در بخش مسمومین بیمارستان طالقانی ارومیه (۷۷/۷٪ ساکن شهر) همخوانی دارد (۷).

در این مطالعه شیوع در مردان با ۵۳۷ مورد (۵۳/۳٪) بیشتر از زنان با ۴۷۰ مورد (۴۶/۷٪) بود (نمودار ۲). در نتایج به دست آمده در مطالعه شرفی و همکاران در اصفهان نیز شیوع مسمومیت در بین مردان درصد بالاتری داشته است (۶۸/۸٪ موارد را مردان و ۳۱/۸۲٪ را زنان تشکیل می‌دادند) (۱۰). نتایج این بررسی با آمار به دست آمده در بیمارستان طالقانی ارومیه که شیوع در زنان با ۵۴/۹٪ بیشتر از شیوع در مردان با ۴۵/۱٪ بوده است، همخوانی ندارد.

در تجزیه و تحلیل انجام شده شایع‌ترین داروهای مصرفی به ترتیب ضد افسردگی‌های سه حلقه‌ای ۲۱۱ مورد (۲۱٪)، بنزودیازپین‌ها ۱۵۲ مورد (۱۵/۱٪)، اپیوئیدها ۸۰ مورد (۷/۹٪) و ترامادول ۷۱ مورد (۷/۱٪) بود (نمودار ۳) که با نتایج مطالعات مشابه در بیمارستان لقمان تهران شایع‌ترین داروها به ترتیب بنزودیازپین‌ها (۴۲/۵٪) و ضد افسردگی‌های

during years 1382-1383. [dissertation]. Urmia University of Medical Sciences; 1383. [Persian]

- 8- Nikfarjam D. Study of poisoning in Bushehr Fatima and Ali Asghar Hospital during years 1385-1386. [dissertation]. Bushehr University of Medical Sciences; 1385. [persian]
- 9- Aghabeigi A, Tofighi H. Study of poisoning in suicide cases in Loghman-Hakim hospital poison center. Scientific Journal of Forensic Medicine 1381; 28: 3-10. [persian]
- 10- Sharafi E. Evaluation of poisoning death in Isfahan nor hospital. Scientific Journal of Forensic Medicine 1385; 5: 2. [persian]
- 11- Karami M, Ebrahimzade M, Usefi P. Study of drug poisoning in Sari hospital during years 1379-1381. Journal of Mazandaran University of Medical Sciences 1381; 5: 2. [persian]

Evaluation of Epidemiologic of Drug Poisoning in the Ahvaz Razi Hospital in the Years of 2004-2008

Ali Hasan Rahmani*†- Marzieh Jafari** - Mahzad Farnam*** - Jaber Zafari**

* Specialist in Forensic Medicine, Faculty of medicine, Ahwaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahwaz, Iran

** Toxicology, School of Pharmacy, Ahwaz Jondishapur University of Medical Sciences, Ahwaz, Iran

***Faculty of medicine, Ahwaz Jondishapur University of Medical Sciences, Ahwaz, Iran

Abstract

Background: Chemical and pharmacological poisoning are the main problems in all over the world, and various studies in Iran show its high prevalence. This study has been done in the purpose of showing the evaluation of epidemiologic of drug poisoning in the Ahvaz Razi Hospital.

Methods: This consideration (study) has been done as a cross-sectional like statistical research. 1007 files of poisoned patients has been considered. The questionnaire was completed and the data has been analyzed with the (SPSS) statistical software.

Findings: 46.7 percent of the studied population were female and 53.3 of them were male. The majority of people (64.2%) were in the age range of 15-30. 78% of the cases in order to commit suicide consumed the medicine and in 20.2%, were the record of psychic problems. The most prevalent medicine which was used in the most cases were TCA (21%), BZD (15.1%) Opium (7.9%) and Tremadol (7.1%).

Conclusion: Considering most prevalent drug toxicity at young age group and that 78% were suicides, further studies at the psychological and social area is essential for preventative efforts. It is also necessary to reduce the use of drugs that are toxic and prevention easy access to drugs and non-prescription sale, through education and public awareness.

Key Words: Drug Poisoning, Ahvaze, Razi hospital

Received: 25 Jan 2014

Accepted: 16 July 2014

†Correspondence: Jundishapur University of Medical Sciences, Faculty of medicine, Ahvaz

Tel: +98(61)3330074

Email: alir994@yahoo.com